

در ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده: «هر انسانی محق به آزادی گردهمایی و تشکیل انجمن‌های مسالمت‌آمیز است و همچنین هیچ کس نمی‌بایست مجبور به شرکت در هیچ انجمنی شود.»

حق جهانی اعتراض مروری بر قوانین اعتراض در دنیا

فاطمه قاسمی
خبرنگار

تشکیل انجمن‌های مسالمت‌آمیز است و همچنین هیچ کس نمی‌بایست مجبور به شرکت در هیچ انجمنی شود.»
کنوانسیون بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل متحد نیز در ماده ۲۱ حق تشکیل مسالمت‌آمیز مجامع را به رسمیت شناخته است؛ بر اساس این ماده: «هیچ محدودیتی در مورد اعمال این حق صورت نمی‌گیرد مگر مطابق قانون، آن هم در یک جامعه دموکراتیک و به‌طور ضروری در جهت نفع مصلحت امنیت ملی، ایمنی عمومی، نظم عمومی، حفاظت از سلامت و اخلاق عمومی و یا حفاظت از آزادی‌های دیگران باشد.»
همچنین کنوانسیون اروپایی حقوق بشر که با نام رسمی «کنوانسیون حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی» شناخته می‌شود، در ماده ۱۱ خود به حق اعتراض تأکید کرده و آن را جزو حقوق اولیه انسان‌ها قرار داده است.

تجمع و حق اعتراض در کشورهای مختلف با انواع مختلفی از قوانین برای برگزاری مسالمت‌آمیز اعتراضات مواجه است؛ در این میان آنچه اهمیت دارد نفس به رسمیت شناختن حق اعتراض در نظام‌های حقوقی کشورهای گوناگون است. فارغ از قوانین کشورها، آزادی اجتماع در بسیاری از اسناد بین‌المللی حقوق بشری به رسمیت شناخته شده است و بسیاری از معاهدات بین‌المللی حاوی مضامین مرتبط با حق اعتراض هستند. برای مثال: اعلامیه جهانی حقوق بشر در مواد ۱۸ تا ۲۱ این اعلامیه به آزادی‌های سیاسی می‌پردازد، در ماده ۲۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده «هر انسانی محق به آزادی گردهمایی و

انگلیس؛ تجمع آزاد اما دست پلیس هم باز است

برگزاری تجمع در انگلستان آزاد است و نیازی به صدور مجوز نیست، اما نمایندگان معترضین، رهبران اعتراض و سازمان‌دهندگان راهپیمایی‌ها باید تا ۶ روز قبل از برگزاری تجمع، درخواست کتبی خود را به پلیس اطلاع دهند. همچنین باید پلیس را از زمان و مکان تجمع و مسیر پیشنهادی مطلع کنند.

پلیس نیز می‌تواند با توجه به شرایط مسیر راهپیمایی پیشنهادی معترضان را محدود کرده یا تغییر دهد یا ممکن است شرایط خاصی را تعیین کند؛ همچنین ممکن است مکان را تغییر دهد و مدت زمان تجمع یا تعداد افراد شرکت‌کننده را محدود کند. اگر راهپیمایی و تجمع به قصد تبدیل شدن به معابر عمومی را مسدود کند، پلیس می‌تواند دستور توقف اعتراض را بدهد. بر اساس قانون نظم عمومی در بریتانیا پلیس اختیارات گسترده‌ای برای پیشگیری و جرم‌انگاری در اعتراضات دارد که شامل احکام توقف، بازرسی بیشتر و صدور احکام زندان جدید برای محکومان است.

اگرچه انگلستان حق اعتراض را به رسمیت شناخته اما این حق به صورت مطلق نیست و در شرایط خاصی محدود می‌شود. مثال بارز این محدودیت، محرومیت‌های برگزاری اعتراض در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ بود که از تجمع افراد و گروه‌ها جلوگیری می‌کرد چرا که سلامت عموم را تحت الشعاع قرار می‌داد. محدودیت‌های حق اعتراض در انگلستان بر طبق عرف، قانون نظم عمومی مصوب ۱۹۸۶ و قانون پلیس، جنایت، مجازات و دادگاه‌ها تعیین شده است.

چین؛ به دنبال محدودیت

جمهوری خلق چین در قانونی که مصوب سال ۱۹۸۲ میلادی است، در ماده ۳۵ از حق اعتراض یاد کرده است. بر اساس این قانون: «شهروندان از آزادی تجمع، راهپیمایی و تظاهرات برخوردار هستند.» با این حال در سال ۲۰۱۳ چین به دنبال محدودیت آزادی تجمعات راهپیمایی‌ها برآمد. قانون مجامع، صفوف و تظاهرات مصوب سال ۱۹۸۹ به‌عنوان اصلاحیه‌ای بر قانون اولیه حاکم بر مجامع در این کشور اجتماعات و تظاهرات را ساماندهی کرده است. در ماده ۷ این قانون آمده: «برای برگزاری راهپیمایی یا تظاهرات باید با رعایت مقررات این قانون به مراجع ذی‌صلاح مراجعه و از آنها اجازه گرفته شود.»

ماده ۸ نیز اشاره می‌کند که برای درخواست اجازه تجمع باید حداقل ۵ روز قبل از وقوع تجمع ثبت شود. این قانون در ادامه مقرر می‌کند: «هیچ شهروندی نباید در شهری غیر از محل سکونت خود تظاهرات شهروندان محلی را راه‌اندازی، سازماندهی یا در آنها شرکت کند.» همچنین اتباع خارجی در قلمرو چین نمی‌توانند بدون تأیید مقامات ذی‌صلاح در یک اجتماع که توسط شهروندان چینی برگزار می‌شود شرکت کنند. طبق ماده ۲۳ این قانون، هیچ گردهمایی، راهپیمایی یا تظاهراتی نباید در فاصله ۱۰ تا ۳۰ متری از مکان‌های زیر برگزار شود:

۱. اماکن کمیته دائمی کنفرانس ملی، شورای دولتی، کمیسیون نظامی مرکزی، دادگاه عالی خلق و دادستانی عالی
۲. مکان‌هایی که میهمانان دولتی در آن اقامت دارند
۳. تأسیسات نظامی مهم
۴. بناها و ایستگاه‌های راه‌آهن

آلمان؛ با حفظ محدودیت، همه حق اعتراض دارند

در آلمان حق اعتراض به رسمیت شناخته شده است؛ بر اساس قانونی که در سال ۱۸۴۸ تدوین شده، طبق اصل ۸ قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان «تمام افراد آلمانی حق دارند با رعایت آرامش و بدون حمل سلاح اجتماع کنند، بی‌آنکه نیاز به اعلام قبلی یا کسب مجوز باشد.» در ادامه این اصل آمده: «برای تشکیل اجتماعات در فضای آزاد می‌توان این حق را توسط قانون یا با اتکا به قانون محدود کرد.»

بر همین اساس، معترضان در مکان‌های عمومی باید قوانینی را رعایت کنند؛ اگرچه هر کس حق دارد برای برگزاری اعتراض در ملاءعام ظاهر شود اما اگر شامل فضای عمومی شود باید از ۴۸ ساعت قبل اطلاع‌رسانی کند. در صورتی که این اعتراض نظم عمومی را به خطر بیندازد، نظرسنجی‌ها می‌توانند اجازه برگزاری چنین تظاهرات یا تجمعی را رد کنند.

در آلمان هیچ فردی با سلاح، مجوز حضور در تجمعات را ندارد اما پلیسی که بر تجمعات نظارت دارد، می‌تواند مسلح باشد. استفاده از ماسک یا هر وسیله دیگری که به قصد مخفی کردن هویت معترض باشد، ممنوع است به علاوه نمی‌توان یونیفرم‌های سازمانی را نیز در تجمعات اعتراضی پوشید.
احزاب یا گروه‌های سیاسی ممنوعه یا احزاب غیررسمی نیز اجازه برگزاری تجمع ندارند.

فرانسه؛ شلوغ‌ترین کشور در اعتراضات

بر اساس قوانین فرانسه برای برگزاری تجمع پیش از آغاز اعتراض باید به شهرداری محلی یا ایستگاه پلیس اطلاع داده شود. در شهر پاریس، پلیس و شهرداری باید ۴۸ ساعت قبل از برگزاری تجمع از آن مطلع شوند و برگزارکنندگان موظف هستند نام، آدرس، هدف اجتماع، تاریخ، مکان و مسیر تظاهرات خود را ذکر کنند. این اقدامات بر اساس دستورالعملی است که در ۱۹۳۵ برای حفظ نظم عمومی تنظیم شده است. در قانون امنیت داخلی فرانسه به مقامات این کشور اجازه داده شده در شرایط خاص برگزاری تظاهرات در بزرگراه‌های عمومی را ممنوع کنند. فرانسه یکی از کشورهای عضو کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۱۹۵۰ است. ماده ۱۱ این معاهده بین‌المللی درباره آزادی اجتماعات بر این اساس است:

۱. هر کس حق آزادی اجتماعات مسالمت‌آمیز و حق تشکیل و عضویت در اتحادیه‌های کارگری برای حمایت از منافع خود را دارد
۲. هیچ محدودیتی برای اعمال این حق نباید ایجاد شود، مگر آنچه در قانون مقرر شده است. این ماده مانع از اعمال محدودیت‌های قانونی برای تحقق این حقوق توسط اعضای نیروهای مسلح، پلیس یا ادارات نخواهد بود.

پلیس این کشور بیشتر از سلاح‌هایی از جمله گاز اشک‌آور و نارنجک‌های شوکر علیه معترضان استفاده می‌کند. بر اساس گزارش عفو بین‌الملل در رابطه با جنبش جلیقه زردهای فرانسه که در اعتراض به نابرابری‌های اجتماعی و کاهش قدرت خرید شکل گرفته بود، حدود ۱۱ هزار و ۲۰۰ «جلیقه زرد» از نوامبر ۲۰۱۸ تا ژوئیه ۲۰۱۹ میلادی بازداشت شده‌اند و ده‌ها نفر در این اعتراضات کشته شده‌اند.

امریکا؛ پیروی از قوانین دولت‌های محلی

قانون اساسی ایالت متحده حق آزادی بیان و اجتماعات مسالمت‌آمیز را محفوظ دانسته، در آمریکا، وجود مناطق آزادی بیان بر اساس تصمیمات دادگاه ایالات متحده تعیین می‌شود. بنا به آزادی‌های مدنی آمریکا، دولت‌های محلی می‌توانند با توجه به زمان، مکان و نحوه برگزاری اعتراضات، محدودیت‌هایی را اعمال کنند ولی این معیارها باید به طور یکسان و برابر شامل همه گروه‌های معترض شود. در آمریکا برخی تجمعات نیاز به مجوز دارند؛ به‌طور کلی آن دسته از تجمعاتی که ممکن است امنیت عمومی را به خطر بیندازند یا ماهیت خشونت‌آمیز دارند نیازمند مجوز هستند. به عنوان مثال در نیویورک سیتی فقط در صورت انتشار صدای بلند در اماکن عمومی، گردهمایی بیش از ۲۰ نفر یا استفاده بیش از ۵۰ وسیله نقلیه مجوز لازم است. اگر معترضان در نیویورک سیتی در یکی از پیاده‌روهای شهر بدون جلوگیری از ترافیک یا پخش صدای بلند تجمع کنند، نیازی به مجوز ندارند.

کانادا؛ مجازات برای مبدل پوشش‌ها

در بخش دوم منشور حقوق و آزادی‌های کانادا، حق اعتراض و برگزاری راهپیمایی‌های اعتراضی به رسمیت شناخته شده و تا زمانی که قوانین توسط معترضان رعایت شود هر گونه اعتراض در کانادا مجاز و قانونی است. شهروندان کانادایی برای برپایی تجمع راهپیمایی در برخی شهرها باید مجوز داشته باشند و هر شخص متقاضی برگزاری اعتراض باید آیین‌نامه شهرداری شهر محل سکونت خود را مطالعه و مورد بررسی قرار دهد. تجمع غیرقانونی زمانی اتفاق می‌افتد که گروهی متشکل از سه نفر یا بیشتر از آن به دلیل اعمال خشونت در زمان اعتراضات، افراد یا دارایی‌ها را در معرض آسیب قرار دهند. تجمع‌کننده غیرقانونی در کانادا می‌تواند با ۶ ماه زندان یا جریمه ۵ هزار دلار مجازات شود. همچنین اگر افراد در تجمع لباس مبدل به تن داشته باشند، ممکن است که مجازات زندان به ۵ سال افزایش پیدا کند.

ایتالیا؛ نیازی به اطلاع قبلی نیست

مطابق با ماده ۱۷ قانون اساسی ایتالیا که در سال ۱۹۴۸ تدوین شده «شهروندان حق دارند به صورت مسالمت‌آمیز و بدون سلاح تجمع کنند.» و در مواردی که تجمعات در مکان‌های باز و برای عموم برگزار می‌شود، نیازی به اطلاع قبلی نیست. با این وجود در صورت برگزاری اعتراض و بنا بر دلایل امنیتی، در مواردی که ممکن است سلامت شهروندان به خطر بیفتد؛ لازم است به پلیس اطلاع داده شود و پلیس می‌تواند نسبت به اهمیت ماجرا تجمع را لغو کند. نیروهای امنیتی تنها در صورتی می‌توانند به‌طور قانونی اعتراضی را متوقف کنند که تهدیدی برای نظم عمومی یا امنیت شهروندان تلقی شود همچنین قانونی در خصوص امنیت عمومی، مصوب سال ۱۹۳۱ وجود دارد که بر اساس آن اطلاع‌رسانی درباره تجمعات باید حداقل ۳ روز قبل از وقوع شان انجام شود، همچنین دسترسی رسانه‌ها به این اجتماعات عمومی حقی تضمین شده است.

